

Mateusz HORODYSKI*

Aldona STANDAR**

POŁOŻENIE PRZYGRANICZNE A GOSPODARKA LOKALNA NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH GMIN WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Zarys treści: Celem badań było przedstawienie wpływu położenia przygranicznego jednostek samorządu terytorialnego na realizowaną przez nie gospodarkę lokalną. Wykorzystano przykład trzech gmin znajdujących się w województwie lubuskim: dwóch gmin miejskich: Gubin i Kostrzyn nad Odrą oraz gminy miejsko-wiejskiej Słubice. W zakresie metod badawczych zastosowano studium przypadku wybranych projektów inwestycyjnych. W oparciu o dane z lat 2017-2021 analizowano wybrane inwestycje w wybranych gminach realizowane we współpracy transgranicznej. Z przeprowadzonych analiz wynika, że położenie przygraniczne pozytywnie wpływa na gospodarkę lokalną badanych gmin. Lokalizacja przygraniczna daje gminom dużo korzyści. Umożliwia szybszy rozwój lokalny, pomaga usprawnić działania władz gminy poprzez wymianę doświadczeń z partnerami z za granicy, a także zachęca lokalnych przedsiębiorców do nawiązania współpracy z przedsiębiorcami działającymi po drugiej stronie granicy.

Słowa kluczowe: położenie przygraniczne, gospodarka lokalna, gmina, województwo lubuskie.

* Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wydział Ekonomiczny, absolwent kierunku finanse i rachunkowość

** Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wydział Ekonomiczny

Wprowadzenie

Głównym celem samorządu terytorialnego jest rozwiązywanie problemów mieszkańców jej terytorium. Wynika to z indywidualnych potrzeb i cech społeczności. Rozwój samorządu terytorialnego przyczynił się do bezpośredniego sprawowania władzy przez społeczność lokalną, aby usprawnić zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz poprawić możliwości rozwoju¹.

Na rozwój lokalny wpływ ma dużo różnych czynników. Forma i kierunek zmian w gminie uzależniony jest między innymi od posiadanych zasobów, przyjętej polityki zarówno władz gminy, jak i państwa czy aktywności lokalnych mieszkańców. Same te warunki jednak nie wystarczą, ponieważ dopiero stopień ich wykorzystania stanowi o rozwoju. Największe szanse na korzystny rozwój mają gminy, które precyzyjnie określą potencjał rozwojowy i sposoby jego wykorzystania².

Obecność granic ma wpływ na proces rozwojowy terenów przygranicznych. Współcześnie granica traktowana jest jako ważny element rozwoju terenów przygranicznych. W zależności od relacji państw sąsiadujących wpływ granicy jest zróżnicowany. Zazwyczaj jednak bliskość granicy ma korzystny wpływ na słabsze gospodarki lokalne³.

Znaczenie lokalizacji przygranicznej ujawnia się w trzech sferach: ekonomicznej, społecznej oraz infrastrukturalno-przestrzennej. Różni się ono w przypadku granic otwartych i zamkniętych. Otwarcie granic usprawnia wymianę handlową, a także pozwala uzupełnić luki na rynku pracy i rynku mieszkaniowym. Patrząc pod kątem społecznym otwarta granica pozwala na wymianę kulturową, zwiększenie tolerancji, nawiązywanie nowych współprac oraz połączenie kapitału społecznego. Dodatkowo, otwarte granice kształtują obszary transgraniczne zwiększając ich funkcjonalność, jednak infrastruktura granica może być przeciążona wzmożonym ruchem transgranicznym. Otwarcie granic przynosi zatem wiele korzyści⁴.

Biorąc pod uwagę czynnik lokalizacyjny, różnice pomiędzy terenami przygranicznymi a terenami w głębi kraju mogą wystąpić w zależności od relacji między państwami sąsiadującymi oraz w różnicach ich gospodarek. Położenie

¹ A. Gołębiowska, P. Zientarski, *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego: uwarunkowania prawne i społeczne*, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2016, ss. 244.

² M. Warczak, *Endogeniczne i egzogeniczne czynniki rozwoju gospodarczego z perspektywy finansów gminy*, *Współczesna GOSPODARKA*, 2015, nr 6(4), s. 111-122.

³ T. Komornicki, A. Miszczuk, R. Wiśniewski, *Delimitacja przygranicznych obszarów problemowych*, *Przegląd Geograficzny*, 2019, nr 91(4), s. 467-486.

⁴ S. Sitek, *Uwarunkowania rozwoju lokalnego na obszarach przygranicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016, ss. 241.

przygraniczne będzie korzystniejsze w przypadku granicy otwartej między państwami o różnych warunkach gospodarczych. Jednostki gospodarcze znajdujące się po jednej stronie takiej granicy mogą czerpać korzyści z ułatwionego dostępu do tańszych czynników produkcji, z kolei po drugiej stronie korzyści wynikają z bogatszego rynku zbytu, do czego ze względu na dystans do granicy jednostki w głębi kraju mają utrudniony dostęp. W przypadku wystąpienia otwartej granicy między państwami o podobnych warunkach gospodarczych nie występują znaczące różnice rozwojowe między terenami przygranicznymi a terenami w głębi kraju. Pod względem stricte ekonomicznym otwarcie granic oznacza co najmniej redukcję kosztów które powstały w wyniku barier granicznych, jednak należy pamiętać o zagrożeniach między innymi społecznych lub kulturowych, które wraz z otwarciem granic mogą się nasilić⁵.

Wpływ na rozwój lokalny terenów przygranicznych ma również stopień współpracy i konkurencji samorządów państw sąsiadujących oraz działających na tych terenach podmiotów gospodarczych. W przypadku współpracy samorządowej wyróżnia się cztery etapy współpracy: nieformalne kontakty władz; zawarte porozumienia współpracy i wspólne organizacje; podejmowanie działań ułatwiających przekraczanie granicy i zapoznanie lokalnych przedsiębiorstw oraz planowanie i realizacja długookresowych działań przynoszących korzyści. Natomiast w przypadku współpracy ekonomicznej wyróżnia się: handel żywnościowy prowadzony przez pojedyncze podmioty gospodarcze; handel regularny prowadzony przez organizacje handlowe, wymagający większego zaangażowania kapitałowego; kooperacja produkcyjna tworząca większe zaufanie partnerów. Podmioty państw sąsiadujących mogą też wykorzystać lokalizację jako czynnik konkurencyjny, jednak w przypadku gdy sąsiadujące państwa oferują podobne warunki gospodarcze, następuje równomierny podział korzyści wynikających z relacji międzypaństwowych. Konkurencja w przypadku dwóch państw o różnych warunkach gospodarczych wywołuje asymetrię korzyści w dwóch różnych formach: poprzez wykorzystanie przewagi niższych kosztów produkcji przez jedno z państw tworząc produkty i usługi zbliżonej jakości do produktów i usług drugiego państwa; poprzez kształtowanie przez stronę bogatszą transgranicznego podziału pracy na swoją korzyść, wybierając bardziej dochodowe i perspektywiczne sektory gospodarki, a także przyjmuje na siebie większą moc decyzyjną we wspólnych projektach⁶.

Charakterystyczną formą współpracy między jednostkami na terenach przygranicznych są euroregiony. Jest to sformalizowana forma współpracy co

⁵ A. Mync, R. Szul, *Rola granicy i współpracy transgranicznej w rozwoju regionalnym i lokalnym*, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1999, ss. 233.

⁶ Ibidem.

najmniej dwóch państw członkowskich Unii Europejskiej, co oznacza, że jest w nich wyodrębniona hierarchia organizacyjna, w skład której wchodzi zarząd, grupy robocze i sekretariat, oraz posiada indywidualny charakter. Współpraca w ramach euroregionu polega na uzyskaniu przewagi konkurencyjnej za pomocą wypracowanych wzorców i mechanizmów współpracy pomiędzy jednostkami samorządowymi, lokalnymi przedsiębiorcami i instytucjami. Utworzenie euroregionu wymaga zgody na jego utworzenie ze strony władz Unii Europejskiej, gdyż do realizacji celów postawionych przez euroregiony wykorzystywane są środki unijne⁷.

Głównym celem przeprowadzonych badań było przedstawienie wpływu lokalizacji przygranicznej na prowadzenie gospodarki lokalnej gmin. W tym celu posłużono się przykładem gmin miejskich Gubin i Kostrzyn nad Odrą oraz gminy miejsko-wiejskiej Słubice, znajdujących się w województwie lubuskim, graniczących z Niemcami. Realizację celu głównego wsparto celami szczegółowymi, które objęły: charakterystykę wsparcia finansowego dla terenów przygranicznych, charakterystykę współpracy przygranicznej wybranych gmin, analizę rozdysponowania środków finansowych oraz charakterystykę wybranych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Zakres czasowy analiz objął lata 2017-2021, natomiast zakres przedmiotowy stanowił wpływ lokalizacji przygranicznej na prowadzenie gospodarki budżetowej. W ramach metod badawczych wykorzystano studium przypadku wybranych projektów inwestycyjnych.

Wsparcie finansowe dla terenów przygranicznych

Wszystkie gminy mogą otrzymać wsparcie finansowe z wielu źródeł. Do podstawowych form wsparcia należą subwencje oraz dotacje celowe stanowiące bezzwrotną formę wsparcia finansowego. Obie z nich pochodzą z budżetu państwa. Subwencje służą uzupełnianiu niedoborów finansowych jednostek samorządowych w zakresie płynności finansowej, realizacji zadań dotyczących pomocy społecznej oraz rozwoju szkolnictwa⁸. Dotacje natomiast służą realizacji konkretnego celu, ustalonego przed udzieleniem wsparcia. Najczęściej dotacje celowe wykorzystywane są na realizację zadań z zakresu administracji rządowej, jednak dopuszcza się możliwość udzielenia dotacji na realizację zadań własnych jednostki. Ze względu na jego wykorzystanie dotacje celowe trakto-

⁷ A. Misztal, *Rola euroregionów w rozwoju inicjatyw klastrowych*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska, 2017, nr 100(1972), s. 303-315.

⁸ A. Świrska, *Subwencje jako źródło dochodów gminy*, *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, 2008, nr 65, s. 167-180.

wane są jako forma wpływania władz państwa na kierunek rozwoju jednostki samorządu terytorialnego⁹.

Oprócz bezzwrotnych form pomocy gmina może otrzymać również środki podlegające zwrotowi. Należą do nich między innymi kredyty, pożyczki z funduszy specjalnych lub międzynarodowych oraz środki z emisji obligacji. Zewnętrzne źródła finansowania pozwalają na przyspieszenie procesu realizacji przedsięwzięcia, zyskanie potencjalnych korzyści, które są większe niż koszt wymaganego do ich otrzymania zadłużenia oraz zwiększa szansę na uzyskanie środków z Unii Europejskiej wymagających wkładu własnego. Z drugiej strony skorzystanie ze środków zwrotnych wiąże się z powstaniem kosztów o określonym terminie ich spłaty¹⁰.

Kolejnym przykładem wsparcia finansowego jest partnerstwo publiczno-prywatne. Pozwala na podział części zadań między sektorem publicznym i prywatnym. Dzięki temu gmina realizując wspólnie z prywatnymi podmiotami projekty inwestycyjne związane z celami publicznymi ogranicza wydatki przeznaczone na ten oraz przenosi część ryzyka na podmioty prywatne w zamian za udostępnienie części zysków. Projekty realizowane przez gminę mogą być również finansowane za pomocą innych niestandardowych instrumentów. Wśród nich wyróżnia się finansowanie kapitałowe (założenie spółki, do której kapitał wnosi instytucja finansowa), sprzedaż zwrotną (sprzedaż przez gminę nieruchomości i jednoczesnym podpisaniem długoterminowej umowy najmu), płatność ratalną (wykupienie wierzytelności przez instytucję finansową oraz ustalenie terminów i wysokości spłaty w ratach przez gminę). Wymienione instrumenty nie wpływają na indywidualny wskaźnik zadłużenia, więc co za tym idzie, nie wymagają otrzymania opinii od regionalnej izby obrachunkowej. Problemem natomiast jest zakrzywienie poziomu zadłużenia oraz nadmierne zaciągnięcie zobowiązań¹¹.

Wsparcie finansowe gminy mogą otrzymać również z Unii Europejskiej. Polityka Unii Europejskiej polega na redukowaniu różnic rozwojowych między państwami członkowskimi oraz między regionami zwiększając zarówno konkurencyjność tych państw jak i konkurencyjność Unii na rynku globalnym.

⁹ A. Ostrowska, *Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania samorządu terytorialnego a konstytucyjna zasada adekwatności*, Prawo budżetowe państwa i samorządu, 2014, nr 2 (2), s. 59-78.

¹⁰ I. Kik, B. Marona, A. Nalepka, *Wykorzystanie środków zwrotnych na realizację inwestycji gmin w województwie małopolskim*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2017, nr 8(956), s. 35-49.

¹¹ M. Łakomy-Zinowik, *Zewnętrzne źródła finansowania wydatków inwestycyjnych gmin*, Zeszyty Naukowe Wydziału Zamiejscowego w Chorzowie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, 2016, nr 18, s. 181-194.

Środki pieniężne Unii Europejskiej wydawane są za pośrednictwem funduszy i programów europejskich. Wspieranie rozwoju gospodarczego państw członkowskich Unia realizuje za pośrednictwem pięciu funduszy europejskich. Celem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest zrównoważenie rozwoju regionów w Unii oraz wzmacniania jedności gospodarczej i społecznej. Wsparcie udzielane jest na inwestycje produkcyjne i infrastrukturalnych oraz wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw. Europejski Fundusz Społeczny stworzony został w celu zredukowania bezrobocia w krajach członkowskich. Z jego środków realizowane są projekty służące poprawie sytuacji na rynku pracy oraz zwiększeniu jakości kształcenia mieszkańców. Środki Funduszu Spójności przeznaczone są krajom o dochodzie narodowym per capita mniejszym niż 90% średniej unijnej. Powstał w celu zredukowania różnic gospodarczych i promowania zrównoważonego rozwoju. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich ma na celu wsparcie infrastruktury i systemu rolniczego, a także poprawienie jakości obszarów wiejskich. Europejski Fundusz Morski i Rybacki ma za zadanie wsparcie rozwoju rybołówstwa państw członkowskich¹².

Wdrażaniem środków unijnych w Polsce zajmuje się Minister Funduszy i Polityki Regionalnej, którego zadaniem w tym zakresie jest kontrolowanie poziomu realizacji ustaleń określonych w Umowie Partnerstwa. W latach 2014-2020 środki unijne rozdysponowane były na programy krajowe będące pod kontrolą Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej oraz 16 regionalnych programów, każdy przypisany osobnemu województwu i zarządzany przez odpowiedni urząd marszałkowski. Do programów krajowych należą: Program Infrastruktura i Środowisko (rozwój gospodarki niskoemisyjnej, ochrona środowiska, rozwój infrastruktury technicznej oraz zabezpieczenie energetyczne); Program Inteligentny Rozwój (badania i innowacyjność); Program Wiedza Edukacja Rozwój (rozwój rynku pracy oraz edukacji); Program Polska Cyfrowa (zwiększenie dostępności do Internetu, utworzenie i udoskonalenie e-administracji i promowanie kształcenia społeczeństwa w kwestii korzystania z komputerów); Program Polska Wschodnia (poprawa konkurencyjności makroregionu Polski Wschodniej); Program Pomoc Techniczna (usprawnienie wdrożenia funduszy europejskich oraz ich promowanie); Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (rozwój działalności rolniczej, modernizacji rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich); Program Rybactwo i Morze (rozdysponowanie środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego)¹³.

¹² Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich>, data dostępu: 15.02.2023.

¹³ Ibidem.

Obok wymienionych wyżej programów gminy znajdujące się przy granicy mogą otrzymać dodatkowe wsparcie z programu Interreg. Program ten jest częścią strategii Europa 2000 skupiającej się na zwiększeniu innowacyjności, zmniejszeniu różnic gospodarczych między regionami oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. Program Interreg finansowany jest z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i został stworzony w celu zwiększenia współpracy między krajami oraz władzami samorządów lokalnych, pobudzenia wymiany kulturowej oraz sposobów na poprawienie polityki zwiększającej jakość życia mieszkańców. W latach 2014-2020 program miał budżet wynoszący 359 mln euro, który został wykorzystany głównie w celach rozwoju technologicznego, innowacyjności, wzrostu konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz ochrona środowiska. Program Interreg jest realizowany w dwóch działaniach: realizowanie projektów, w których biorą udział minimum dwa państwa wymieniających się między sobą wartościami społecznymi i kulturowymi, oraz działanie kształtujące w celu zwiększenia świadomości korzyści jakie przynosi współpraca i wymiana kulturowa¹⁴.

Ważną częścią programu Interreg V A Brandenburgia – Polska jest Fundusz Małych Projektów. Ma on za zadanie wspierać rozwój i pobudzenie współpracy między Polakami i Niemcami w celu pokonania barier kulturowych, językowych i administracyjnych. Zadaniem Funduszu Małych Projektów jest organizowanie różnych imprez i spotkań, na które zapraszani są mieszkańcy terenów przygranicznych obu państw. Wśród nich wyróżnia się spotkania, konferencje i imprezy kulturowe i sportowe, działania w ramach partnerstw komunalnych, spotkania dążące do poprawienia znajomości języka państwa współpracującego, spotkania dotyczące badań i analiz oraz imprezy promujące współpracę. Beneficjentami tego funduszu są jednostki administracyjne, instytucje publiczne, instytucje sportu i kultury, stowarzyszenia pozarządowe oraz podmioty pożytku publicznego. Osoba wnioskująca o dofinansowanie musi mieć swoją siedzibę na terenie, który program Interreg obejmuje. Ponadto projekt musi być tworzony i realizowany przez zarówno polskiego jak i niemieckiego partnera. Wnioskodawca musi być bezpośrednio zaangażowany w przygotowanie i przeprowadzenie projektu oraz wnieść wkład własny w ten projekt. Projekt jest dofinansowany w maksymalnie 85% całkowitych kosztów kwalifikowanych, jednak nie więcej niż 15 000 euro (w uzasadnionych przypadkach 25 000 euro)¹⁵.

¹⁴ *Programme Manual 2021-2027*, Interreg Europe 2022, ss. 200.

¹⁵ Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”, <https://www.euroregion-viadrina.pl/informacje-o-projekcie.html>, data dostępu: 15.02.2023.

Współpraca przygraniczna wybranych gmin

Ważnym elementem w rozwoju kulturowym i gospodarczym jest nawiązanie współpracy z innymi miastami. Miasta podpisują z innymi dokument o partnerstwie, na mocy którego nawiązują współpracę w różnych dziedzinach działalności. Często partnerstwa nawiązywane są między miastami innych państw. Gminy Gubin, Kostrzyn nad Odrą oraz Słubice również mają szereg podpisanych umów partnerskich z głównie zagranicznymi miastami. W przypadku Gubina są to: niemieckie miasto po drugiej strony przejścia granicznego Guben, inne niemieckie Miasto Laatzen, węgierski Paks oraz Kwidzyn¹⁶. Miasto Kostrzyn nad Odrą podpisało umowę partnerską z niemieckimi miastami Küstrin Kietz, Golzow, Seelow, Peitz oraz Spandau, a także z włoskim Piazzola sul Benta, mołdawskim Floresti oraz ukraińskim miastem Sambor¹⁷. Słubice z kolei nawiązały partnerstwo z niemieckimi miastami Frankfurt nad Odrą, Heilbronn i Lebus, ukraińskim Szostka i miastem Elektreny na Litwie¹⁸.

Kluczową rolę we współpracy przygranicznej odgrywają euroregiony. Jednym z nich jest euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, którego polska siedziba znajduje się w Gubinie. Jego zadaniem jest przyjmowanie, zaopiniowanie i zaakceptowanie projektów w związku z realizacją Funduszu Małych Projektów Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Brandenburgia, a także funkcjonowanie jako Jednostka Centralna Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży. Dodatkowymi zadaniami euroregionu jest promowanie i kreowanie ponadgranicznych koncepcji rozwojowych, realizacja Ekorozwoju oraz budowa stosunków kulturalnych i gospodarczych. Euroregion funkcjonuje na podstawie zawartej umowy między Polską a Niemcami, na mocy której obie strony zobowiązane są nawiązywać współpracę w zakresie działalności komunalnej, potencjału ekonomicznego, zwalczania katastrof i klęsk żywiołowych, budowania relacji polsko-niemieckiej oraz wsparcia rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej¹⁹.

Istotnym elementem działalności euroregionu jest Program Współpracy Interreg V A Brandenburgia – Polska 2014-2020 w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Jednym z projektów realizowanych w ramach Interreg jest „Realizacja Funduszu Małych Przedsiębiorstw”. Wiodącym partnerem są członkowie euroregionu

¹⁶ Portal Gubin, <http://portal.gubin.pl/index.php?m=3>, data dostępu: 21.04.2023.

¹⁷ P. Gondek, *Kostrzyn nad Odrą w Unii Europejskiej*, Rocznik Integracji Europejskiej, 2013, nr 7, s. 359-378; Kostrzyn nad Odrą, http://www.kostrzyn.pl/aktualnosc-180-forum_miast_partnerskich_w_kostrzynie.html, data dostępu 21.04.2023.

¹⁸ Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego – Współpraca międzynarodowa – Słubice, <http://www.nist.gov.pl> „Słubice”, data dostępu: 21.04.2023.

¹⁹ Gubin, https://gubin.pl/PL/3253/Euroregion_Sprewa-Nysa-Bohr/, data dostępu: 22.04.2023

Sprewa-Nysa-Bóbr po stronie polskiej, natomiast drugim partnerem są niemieckie jednostki należące do tego euroregionu. Celem projektu jest poprawa współpracy partnerskiej, budowa zaufania oraz wsparcie rozwoju lokalnego terenów. Główną grupą docelową projektu są mieszkańcy ziem objętych działaniem euroregionu. W ramach projektu Fundusz Małych Przedsiębiorstw finansuje działania władz samorządowych i organizacji pozarządowych z partnerami z Niemiec. Dzięki tym przedsięwzięciom możliwe jest w pełni wykorzystanie potencjału rozwojowego terenów oraz zmaksymalizowanie możliwości nawiązania współpracy między mieszkańcami obu państw. Na realizację tego projektu planowana kwota dofinansowania wynosi 8,2 mln euro²⁰.

Kolejnym projektem realizowanym w ramach Interreg jest EuRegioNet. Wiodącym partnerem jest Centrum biznesu i innowacji we Frankfurcie nad Odrą, natomiast pozostałymi partnerami są Stowarzyszenie gmin RP Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”, Lubuska Organizacja Pracodawców w Gorzowie Wielkopolskim oraz Centrum Innowacji i Technologii w Forst. Celem projektu jest zapewnienie wsparcia istniejącym oraz nowym klastrów, przede wszystkim składającym się z małych i średnich przedsiębiorstw oraz instytucji naukowych. Na realizację celu składa się rozpoczęcie dialogu klastrów, wsparcie projektów międzynarodowych i pomoc w pozyskiwaniu środków wspierających, udzielenie pomocy w ustaleniu najlepszej strategii rozwoju i promowanie tworzenia polsko-niemieckich klastrów. Projekt jest kierowany do sieci i klastrów, sektora małych i średnich przedsiębiorstw, placówek badawczych, instytucji państwowych, władz samorządowych oraz różnego rodzaju instytucji wspierających gospodarkę i tworzenie klastrów. W ramach projektu EuRegioNet planowana jest organizacja spotkania organizacyjnego, kilku spotkań Radu Projektowej i partnerów, podróży studyjnych. Dodatkowo, przewiduje się utworzenie nowych klastrów i sieci, dokonanie sprawozdania z ich utworzenia i funkcjonowania, podpisanie porozumień i planów dotyczących wspierania powstałych klastrów oraz stworzenie informatora klastrowego²¹.

Kolejnym projektem realizowanym przez euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr jest DIALOG. Głównym partnerem jest niemiecka część euroregionu Pro Europa Viadrina, natomiast pozostałymi partnerami są euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr oraz Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pro Europa Viadrina. Celem projektu jest nawiązanie kontaktu między instytucjami i organizacjami polskimi i niemieckimi zajmującymi się tematami współpracy międzynarodowej, a także prowadzeniem szkoleń w tym zakresie. Projekt ten jest bezpośred-

²⁰ Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, <http://euroregion-snb.pl/program/interreg>, data dostępu: 22.04.2023.

²¹ Ibidem.

nio skierowany do liderów współpracy transgranicznej, jednak pośrednio z tego projektu skorzystać mogą wszyscy mieszkańcy obszaru działania.

Projekt posiada również jego rozwinięcie nazwane DIALOG 2.0. Jego celem jest ukierunkowanie projektu DIALOG na poprawę współpracy między instytucjami a obywatelami wraz z poszerzeniem wiedzy i kompetencji mieszkańców i instytucji we wszystkich społecznych obszarach oraz wykorzystanie pełnego potencjału skrytego we współpracy transgranicznej, zwłaszcza w obszarach edukacji i zdrowia. W ramach DIALOGu 2.0 zaplanowano poprawę komunikacji poprzez prowadzenie kursów językowych dla przedstawicieli i wolontariuszy, wzmocnienie bezpieczeństwa granicznego oraz prowadzenie wizyt studyjnych w celu poznania struktur administracyjnych i różnic kulturowych. Dodatkowo utworzone zostały 2 grupy tematyczne: zdrowie, w zakresie którego zostaną prowadzone warsztaty eksperckie, konferencje tematyczne i wizyty studyjne, a także utworzenie ulotki informacyjnej w językach polskim i niemieckim dotyczącej wsparcia medycznego, i wykonanie raportu końcowego; oraz grupa edukacja, w zakresie której również prowadzone są warsztaty i wizyty studyjne, a także pogłębienie założeń studium wykonalności dla przedszkoli i szkół, i na koniec wykonanie raportu końcowego. Dodatkowo, prowadzona jest edukacja dla zdrowia, wobec której prowadzone są warsztaty zdrowego odżywiania i różnego rodzaju akcje w tym zakresie. Kwota dofinansowania DIALOGu i DIALOGu 2.0 wynosi łącznie niewiele ponad 2 mln euro²².

Ostatnie dwa projekty realizowane na terenie euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr skupiają uwagę na poszerzaniu możliwości nawiązywania nowych partnerstw przez ściśle określone podmioty oraz poprawianiu możliwości ich rozwoju. Pierwszym z nich jest projekt #Partner2022 – rozbudowa transgranicznych partnerstw w Celem projektu jest zapewnienie odpowiednich warunków umożliwiających rozwój partnerstw polsko-niemieckich na terenie euroregionu, prowadzenie doradztwa w zakresie partnerstwa i promowanie tworzenia nowych partnerstw. Grupą docelową projektu są wszystkie jednostki samorządowe, stowarzyszenia, fundacje, jednostki szkolnictwa i kształcenia zawodowego oraz placówki kulturalne i sportowe, które planują nawiązać współpracę z partnerem zagranicznym. Docelowo w ramach projektu są poddane analizie partnerstwa aktualnie działające. Ponadto prowadzone są doradztwa dla polskich i niemieckich instytucji, stworzono poradnik dotyczący realizowanych projektów, została poddana rozbudowie baza danych partnerstw oraz podjęte zostały różnego rodzaju działania promocyjne²³.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

Drugim z tych projektów jest Inicjowanie, wspieranie i rozwój transgranicznych kooperacji w euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr. Celem projektu jest stworzenie lepszych warunków do tworzenia i rozwoju stałych partnerstw dostosowanych do kooperacji w różnym zakresie. W założeniu w ramach projektu przewidziano dokonanie analizy istniejących już kontaktów transgranicznych między instytucjami, stworzenie bazy danych ułatwiającej poszukiwanie partnera, prowadzenie konsultacji, warsztatów i giełd dla zainteresowanych, prowadzenie działań promocyjnych oraz utworzenie końcowego podsumowania. Planowana kwota dofinansowania na oba projekty przekracza łącznie 380 tys. euro²⁴.

Gminy Kostrzyn nad Odrą oraz Słubice znajdują się w zasięgu działania euroregionu Pro Europa Viadrina. Kluczowym okresem powstania euroregionu były lata 1991-1993, kiedy mocno nasiliła się współpraca polsko-niemiecka, a w szczególności współpraca między Słubicami a Frankfurtem nad Odrą, czego owocem było utworzenie wspólnego biura koordynacyjnego Pro Europa Viadrina. W umowie o utworzeniu euroregionu Pro Europa Viadrina Niemcy i Polska zobowiązali się do utrzymania dobrych stosunków między państwami, utrwalenia tożsamości regionalnej mieszkańców terenów przygranicznych, podnoszenia jakości życia i dobrobytu mieszkańców, promowanie jedności europejskiej oraz ustalenia działań wykonywanych wspólnie wraz z sposobami uzyskania środków do ich wykonania. Głównym celem jest wsparcie współpracy transgranicznej, rozwój turystyki jako czynnika wzrostu, utworzenie wspólnej infrastruktury oraz dbałość o ochronę środowiska, a ponadto rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw²⁵.

Tak jak euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, euroregion Pro Europa Viadrina realizuje własne projekty w ramach programu Interreg. Oprócz wspomnianych wcześniej projektów DIALOG i DIALOG 2.0, przykładowym realizowanym projektem jest Coaching Viadrina. Celem projektu jest zmotywowanie nowych i mniej aktywnych podmiotów w obszarze euroregionu do podpisania lub rozwinięcia współpracy transgranicznej. Docelowo ten cel powinien zostać zrealizowany poprzez prowadzenie działań kształcących w zakresie współpracy, bezpośrednio zachęcenie podmiotów nie prowadzących współpracy do jej rozpoczęcia, prowadzenie działań zachęcających obecne partnerstwa do poszerzania zakresu współpracy oraz utworzenie grup tematycznych, w których podmioty wymieniają się doświadczeniami ze współprac. Grupą docelową są wszyscy nieposiadający podpisanej umowy o współpracę lub posiadający niewielkie doświadczenie we współpracy transgranicznej. Zgodnie z założeniami w ramach projektu prowadzone będą rozmowy specjalistyczne, w których zostaną

²⁴ Ibidem.

²⁵ Słubice, <https://slubice.home.pl/autoinstalator/wordpress/euroregion-pro-europa-viadrina/>, data dostępu: 22.04.2023.

określone możliwości i potrzeby w zakresie współpracy transgranicznej, indywidualne konsultacje jako uzupełnienie do rozmów, warsztaty, których tematem będą następne etapy współpracy oraz motywacja współuczestników, podróże studyjne organizowane na drugą stronę granicy w celu odwiedzenia podmiotów mających potencjał do nawiązania współpracy transgranicznej oraz platformy współpracy. Projekt ten jest kontynuowany pod nazwą Coaching Viadrina – nowe szanse²⁶.

Innym projektem jest Krajobraz muzeów w Euroregionie Pro Europa Viadrina. Projekt ten jest odpowiedzią na zawarty w umowie cel rozwoju turystyki. W ramach tego projektu zebrano informacje na temat wszystkich muzeów zarówno po polskiej, jak i po niemieckiej stronie granicy. Na podstawie zebranych informacji utworzono internetową bazę danych zawierających informacje i dane kontaktowe o 32 instytucjach. W tym portalu zamieszczone są informacje o wystawach i propozycjach pedagogiki muzealnej, zdjęcia oraz linki do stron internetowych muzeów. Utworzono również ulotkę niezbędną podczas wędrówek po terenach euroregionu. Na niej znajdują się mapa euroregionu oraz dane kontaktowe placówek. Oprócz turystycznego aspektu projekt ten poszerza możliwości kształcenia kulturowego dla szkół²⁷.

Częścią składową programu Interreg jest Fundusz Małych Projektów prowadzony w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, realizowanego również przez euroregion Pro Europa Viadrina. Realizowane przez Fundusz projekty wzmacniają współpracę transgraniczną na terenie euroregionu, a także wspiera pokonywanie barier językowych i kulturowych między mieszkańcami obu państw. Wspieranymi projektami są różnego rodzaju spotkania, imprezy, zawody czy szkolenia z udziałem zarówno Niemców, jak i Polaków, wsparcie partnerstw komunalnych, poprawa języka używanego po drugiej stronie granicy, opracowanie badań i analiz dotyczących życia przygranicznego oraz wszelkiego rodzaju działania promocyjne. Warunkami przyjęcia projektu jest jego przygotowanie i zrealizowanie przez jednocześnie polskich i niemieckich organizatorów oraz charakter transgraniczny. Dodatkowo wnioskodawca musi być bezpośrednio odpowiedzialny za projekt i wnieść wkład własny. Projekty są wspierane na podstawie dofinansowania maksymalnie 85% całości kosztów kwalifikowanych. Maksymalna kwota dofinansowania wynosi 15 tys. euro, jednak w uzasadnionych przypadkach może ona wzrosnąć do 25 tys. euro²⁸.

²⁶ Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”, <https://www.euroregion-viadrina.pl/projekty-wlasne,105.html> data dostępu: 22.04.2023.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

Charakterystyka wybranych przedsięwzięć inwestycyjnych

Jednym z najważniejszych przedsięwzięć mających miejsce w gminie Gubin była realizacja projektu *Dwa ratusze – jedno Euromiasto* wraz z jego kontynuacją (1.04.2017-31.03.2020). Pierwszy etap projektu wymagał wydania 1,18 mln zł ze strony miasta Gubin, jednak projekt był również finansowany przez niemieckie miasto Guben oraz dofinansowany ze środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach INTERREG w kwocie 590 tys. euro. Koszt realizacji drugiego etapu projektu wyniósł 494 985,78 euro, z czego 376 832,67 euro zostało sfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Głównym celem projektu było poprawienie współpracy w różnych obszarach między władzami i urzędami miast Gubin i Guben, a także między mieszkańcami obu miast. Głównym celem jest zaciśnięcie współpracy w zakresie administracji i prawa, ukształtowanie wspólnej oferty gospodarczej i informacyjnej, zachęcenie obu stron do wymiany doświadczeń, dbałość o jakość życia mieszkańców poprzez wspólny rozwój sfery gospodarczej, administracyjnej i turystycznej. Dodatkowo przedsiębiorcy i podmioty działające w sferze społecznej byli zachęceni do stworzenia i utrzymania współpracy. Aby to wszystko miało sens, w ramach projektu prowadzono również działania przewyższające bariery językowe i kulturowe. Cele te zostały zrealizowane poprzez organizację posiedzeń komisji Euromiasta, prowadzenie kursów językowych, stworzenie mapy i rejestru zawierających obiekty zabytkowe i kulturowe, utworzenie polsko-niemieckiego punktu kontaktowego, sformułowanie wspólnej koncepcji rozwoju turystyki, organizowanie imprez targowych i informacyjnych oraz utworzenie grup pracowników obu krajów zajmujących się konkretnymi tematami w celu lepszej wymiany idei i poprawy działań transgranicznych²⁹.

Władze Kostrzyna nad Odrą realizowały projekt *Miejsca Pamięci Odry i Warty* (1.07.2017-31.08.2023) we współpracy z gminą Słońsk oraz niemieckim miastem Seelow. Projekt miał na celu zachowanie i ukierunkowane uzupełnienie dziedzictwa kulturowego miejsc pamięci znajdujących się nad Wartą i Odrą. Ważnym założeniem tego projektu było zrealizowanie celu w ramach transgranicznej współpracy i komunikacji między współpracującymi gminami, wprowadzając nowe oferty turystyczne w tych miejscach i budować dobre relacje w kontekście przyszłych uzgodnień. W ramach projektu dokonano zintegrowania miejsc i podmiotów, utworzenie marki *Miejsca Pamięci Odry i Warty*. Utworzenie międzynarodowego szlaku turystycznego oraz prowadzenie promocji projektu. W celu usprawnienia realizacji projektu dokonano renowacji następujących obiektów kultury: Pracownia historyczna i centrum dokumentacji

²⁹ Gubin, <https://gubin.pl>, data dostępu: 16.06.2023.

w Seelow; Polsko-niemieckie centrum komunikacji i inicjatyw twórczych „Willa Wagenera” w Kostrzynie nad Odrą oraz Centrum spotkań, kultury i krzewienia historii regionalnej – dom kultury w Słońsku. Realizacja projektu wymagała realizacji wydatków przez gminę Kostrzyn nad Odrą w wysokości 4,746 mln zł. Projekt został dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 3 772 951,77 euro³⁰.

Przedsięwzięcia realizowane przez gminę Słubice w dużym stopniu przyczyniały się do poprawienia współpracy z jednostkami partnerskimi, w tym przede wszystkim z miastem Frankfurt nad Odrą. Ideę współpracy transgranicznej upowszechnia się już od szkół podstawowych, które były ważnym celem działań inwestycyjnych gminy³¹.

Ważnym projektem w kontekście współpracy transgranicznej był projekt *Europejskie modelowe miasto współpracy transgranicznej Frankfurt nad Odrą i Słubice*. Wśród partnerów tego projektu wyróżnia się Gminę Słubice, miasto Frankfurt nad Odrą i Uniwersytet Europejski Viadrina. Celem projektu było wzmocnienie współpracy międzynarodowej między wydziałami administracji miast oraz instytucjami pozarządowymi. Współpraca odbywała się w dziedzinach kultury, kształcenia, turystyki oraz integracji mieszkańców. W ramach projektu odbyły się warsztaty i szkolenia, organizowane były wyjazdy studyjne do innych „bliźniaczych” miast oraz przeprowadzane różnego rodzaju konferencje w zakresie edukacji, sportu i turystyki. Ponadto, częścią projektu był mniejszy projekt – *Język sąsiada*, w ramach którego organizowano różnego rodzaju formy nauki języka polskiego, niemieckiego i angielskiego, w tym również w szkołach podstawowych w gminie Słubice i mieście Frankfurt nad Odrą. Gmina Słubice w celu realizacji projektu poniosła koszty w wysokości 1 223 089 zł. Projekt był finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu INTERREG w wysokości 981 202,51 euro³².

Projektem realizowanym również we współpracy gminy Słubice i miasta Frankfurt nad Odrą jest *Wieża Kleista i Dom Bolfrasa*. W ramach II etapu tego projektu zadaniem gminy Słubice jest odbudowa Wieży Kleista w jego naturalnym położeniu, ale z wykorzystaniem nowoczesnej architektury oraz parku natury i rozrywki wokół wieży. Utworzenie oferty turystycznej i prowadzenie działań uatrakcyjnających tę ofertę leży w interesie partnerów z Niemiec. Celem projektu było uatrakcyjnienie transnarodowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz wzmocnienie współpracy między gminą Słubice i Frankfurtem nad Odrą. Projekt ten również był dofinansowany w ramach programu INTERREG w wysokości 1 790 134,94 euro. Gmina Słubice poniosła koszty w wysokości 8 241 tys. zł³³.

³⁰ Interreg V A BB-PL, <https://interregva-bb-pl.eu>, data dostępu: 16.06.2023.

³¹ Słubice BIP, <https://bip.slubice.pl>, data dostępu: 16.06.2023.

³² Interreg V A BB-PL, <https://interregva-bb-pl.eu>, data dostępu: 16.06.2023.

³³ Ibidem.

Podsumowanie

Położenie przygraniczne ma znaczący wpływ na rozwój jednostek samorządu terytorialnego, gdyż oddziałuje m.in. na rynek pracy, turystykę, rozwój przedsiębiorczości czy mieszkalnictwo. Jest ono istotne w przypadku chęci otrzymania zewnętrznych środków finansowania przedsięwzięć, gdyż część z nich jest adresowana tylko do tych jednostek samorządowych, na przykład środki przeznaczone na realizację zadań związanych z programem INTERREG, oraz ułatwia nawiązanie międzynarodowej współpracy między jednostkami samorządowymi. Obecna polityka Unii Europejskiej zachęca gminy znajdujące się na terenie przygranicznym do nawiązania współpracy z gminami po drugiej stronie granicy oraz promowania wspólnie zrównoważonego rozwoju. Istnieje dużo efektów tej polityki oddziałujących na mieszkańców. Dzięki możliwości zapłaty w euro w polskich sklepach Niemcy chętnie przyjeżdżają do Polski robić zakupy lub korzystać z innych usług. W gminach Gubin, Kostrzyn nad Odrą i Słubice funkcjonują targowiska położone w dogodnym miejscu zarówno dla polskich jak i niemieckich klientów. Dla Polaków lokalizacja przygraniczna daje dodatkowe miejsce pracy oferowane przez niemieckie przedsiębiorstwa. Ponadto w szkołach działających w badanych gminach dzieci uczą się języka niemieckiego, co świadczy o planach dotyczących rozwinięcia współpracy transgranicznej w przyszłości.

Władze gmin Gubin, Kostrzyn nad Odrą oraz Słubice w badanym okresie zrealizowały kilka wieloletnich projektów inwestycyjnych rozwijających infrastrukturę. Wśród największych przeważnie znajdowały się jednak projekty realizowane we współpracy z partnerami z Niemiec. W gminie Gubin ważnym projektem był projekt Dwa ratusze – jedno euromiasto współfinansowany przez miasto Guben oraz dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Celem projektu było poprawienie współpracy z gminą Guben w zakresie zadań administracyjnych, gospodarczych i informacyjnych. Pośrednio, celem projektu jest poprawa jakości życia mieszkańców obu miast po przez usunięcie barier językowych i kulturowych oraz zwiększenie oferty turystycznej i rekreacyjnej. W gminie Słubice zrealizowano podobny projekt o nazwie Europejskie modelowe miasto współpracy transgranicznej Frankfurt nad Odrą i Słubice. Tak jak projekt w Gubinie, był on dofinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i realizowany we współpracy z miastem Frankfurt nad Odrą. Celem projektu było poprawa współpracy transgranicznej w zakresie kultury, edukacji i turystyki, oraz promowanie współpracy międzynarodowej wśród mieszkańców gmin. Rozwój turystyki był efektywnie realizowany w gminie Słubice również za pośrednictwem drugiego projektu realizowanego we współpracy z Frankfurtem nad Odrą Wieża Kleista i dom

Bolfrasa, w ramach którego Wieża Kleista została odbudowana, co służyło uatrakcyjnieniu transgranicznego dziedzictwa kulturowego. Pomimo mniejszego wsparcia finansowego otrzymanego przez gminę Kostrzyn nad Odrą ze środków Unii Europejskiej udało się władzom gmin zrealizować projekt Miejsca pamięci Odry i Warty we współpracy z niemieckim miastem Seelow i gminą Słońsk. Celem projektu również było poprawienie transgranicznej oferty kulturowej. Tak jak poprzednie wymienione projekty ten również został dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Lokalizacja przygraniczna daje gminom bardzo dużo korzyści. Umożliwia szybszy rozwój lokalny, pomaga usprawnić działania władz gminy poprzez wymianę doświadczeń z partnerami z za granicy, a także zachęca lokalnych przedsiębiorców do nawiązania współpracy z przedsiębiorcami działającymi po drugiej stronie granicy, co również przynosi im sporo korzyści. Co prawda, gminy muszą przeznaczyć środki pieniężne, czas i pracę na projekty realizowane wspólnie z partnerami i euroregionem, co w pewnym stopniu ogranicza możliwości wyboru kierunku rozwoju gmin, jednak w ostateczności przynosi to zdecydowanie więcej korzyści.

Bibliografia

1. Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, <http://euroregion-snb.pl/program/interreg>, data dostępu: 22.04.2023.
2. Gołębiowska A., Zientarski P., *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego: uwarunkowania prawne i społeczne*, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2016, ss. 244.
3. Gondek P., *Kostrzyn nad Odrą w Unii Europejskiej*, Rocznik Integracji Europejskiej, 2013, nr 7, s. 359-378; Kostrzyn nad Odrą, http://www.kostrzyn.pl/aktualnosc-180-forum_miast_partnerskich_w_kostrzynie.html, data dostępu: 21.04.2023.
4. Gubin, <https://gubin.pl>, data dostępu: 16.06.2023.
5. Gubin, https://gubin.pl/PL/3253/Euroregion_Sprewa-Nysa-Bohr/, data dostępu: 22.04.2023.
6. Interreg V A BB-PL, <https://interregva-bb-pl.eu>, data dostępu: 16.06.2023.
7. Kik I., Marona B., Nalepka A., *Wykorzystanie środków zwrotnych na realizację inwestycji gmin w województwie małopolskim*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2017, nr 8(956), s. 35-49.
8. Komornicki T., Miszczuk A., Wiśniewski R., *Delimitacja przygranicznych obszarów problemowych*, Przegląd Geograficzny, 2019, nr 91(4), s. 467-486.
9. Łakomy-Zinowik M., *Zewnętrzne źródła finansowania wydatków inwestycyjnych gmin*, Zeszyty Naukowe Wydziału Zamiejscowego w Chorzowie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, 2016, nr 18, s. 181-194.

10. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich>, data dostępu: 15.02.2023.
11. Misztal A., *Rola euroregionów w rozwoju inicjatyw klastrowych*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska, 2017, nr 100(1972), s. 303-315.
12. Mync A., Szul R., *Rola granicy i współpracy transgranicznej w rozwoju regionalnym i lokalnym*, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1999, ss. 233.
13. Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego – Współpraca międzynarodowa – Słubice, <http://www.nist.gov.pl> „Słubice”, data dostępu: 21.04.2023.
14. Ostrowska A., *Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania samorządu terytorialnego a konstytucyjna zasada adekwatności*, Prawo budżetowe państwa i samorządu, 2014, nr 2 (2), s. 59-78.
15. Portal Gubin, <http://portal.gubin.pl/index.php?m=3>, data dostępu: 21.04.2023.
16. *Programme Manual 2021-2027*, Interreg Europe 2022, ss. 200.
17. Sitek S., *Uwarunkowania rozwoju lokalnego na obszarach przygranicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016, ss. 241.
18. Słubice BIP, <https://bip.slubice.pl>, data dostępu: 16.06.2023.
19. Słubice, <https://slubice.home.pl/autoinstalator/wordpress/euroregion-pro-europa-viadrina/> data dostępu: 22.04.2023.
20. Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”, <https://www.euroregion-viadrina.pl/projekty-wlasne,105.html> data dostępu: 22.04.2023.
21. Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”, <https://www.euroregion-viadrina.pl/informacje-o-projekcie.html>, data dostępu: 15.02.2023.
22. Świrski A., *Subwencje jako źródło dochodów gminy*, *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, 2008, nr 65, s. 167-180.
23. Warczak M., *Endogeniczne i egzogeniczne czynniki rozwoju gospodarczego z perspektywy finansów gminy*, *Współczesna Gospodarka*, 2015, nr 6(4), s. 111-122.

BORDER LOCATION AND LOCAL ECONOMY ON THE EXAMPLE OF SELECTED MUNICIPALITIES OF THE LUBUSKIE VOIVODESHIP

The aim of the research was to present the impact of the border location of local government units on their local economy. The example of three communes located in the Lubusz Voivodeship was used: two urban communes: Gubin and Kostrzyn nad Odrą, and the urban-rural commune of Słubice. In terms of research methods, case studies of selected investment projects were used. Based on data from 2017-2023, selected investments in selected municipalities implemented in cross-border cooperation were analyzed. The analyzes conducted show that the border location does not have a positive impact on the local economy of the surveyed communes. A border location offers many benefits to municipalities. It enables faster local development, helps to improve the activities of municipal authorities by exchanging experiences with partners from abroad, and encourages local entrepreneurs to establish cooperation with entrepreneurs operating on the other side of the border.

Keywords: border location, budget management, commune, Lubuskie Voivodeship.